

MUNI
FSS

Geopolitika Evropské unie

Dr. Veronika Velička Zapletalová

Geopolitická dimenze Evropské unie

Vnitřní

- Historické reminiscence a koncept evropské myšlenky
 - Formování národních států
 - Válka a mír v Evropě jako klíčové téma evropské myšlenky (Dubois, Abbot Saint Pierre, Kant, Comte, Hugo, Nietzsche, Coudenhove-Kalergi, aj.)
- Geografický faktor – kde končí Evropa?
 - rozšiřování, „smršťování Evropy“
- Vnitřní tenze a rozdíly
 - Malí – Velcí, Sever – Jih, Východ – Západ, centra – periferie, kontinent – přímořské oblasti, státy – instituce, zakladatelé – noví členové, euro – non-euro, plátcí – příjemci, konzervativci – progresivisté, schengen – non schengen, atd.

Vnější

- Klíčová témata
 - Globální rozložení sil (unipolarita, multipolarita světa..), zpochybňování liberálního světového řádu (ekonomické, politické)
- Sousedství
 - Nestabilita hraničních regionů
- Role ve světovém systému
 - Jaké přátele EU má?

**ELARGISSEMENT DE L'UNION EUROPÉENNE
LES ÉTAPES :**

- 1957
- 1973
- 1981
- 1986
- 1995
- 2004
- 2007
- 2013
- 2020 sortie de l'UE

Régions ultrapériphériques :
 France : Réunion, Guyane, Martinique, Guadeloupe, Mayotte, Saint-Martin
 Portugal : Açores, Madère
 Espagne : Îles Canaries
 * Réunification allemande en 1990

European Union

Members, by joining date: ■ 1952-95 ■ 2004-13

Candidates: ■ Current ■ Potential

■ Current but no active accession talks

MUNI
FSS

Audit unijních silných a slabých stránek – Jak si stojíme?

Jak si EU stojí?

Silné stránky

- Akumulované bohatství
- Základní technické skills/ silná vědecká základna
- Sofistikovaná kultura
- Dynamické efekty evropské integrace
- Schopnost rozumět globálnímu vývoji
- Vysoká úroveň sociální koheze
- Stabilita demokratických politických systémů

Slabé stránky

- Demografický vývoj (double aging, mozaikovitá společnost)
- Kontinuální ztráta konkurenceschopnosti
- Malá mobilita společnosti
- Zvětšující se technologická propast (USA, Čína..)
- Rivalita mezi členskými státy (přetrvávající historické problémy)
- Spoléhání se na bezpečnostní garanci ze strany USA
- Vlna euroskepticismu a populismu
- Slabá teoretická východiska evropské integrace (ne srovnání s národními státy)

EU v nové geopolitické éře

- Štrasburg, 27. listopadu 2019, Ursula von der Leyen:
*„The world needs our leadership more than ever. To keep engaging with the world as a responsible power. To be a force for peace and for positive change“ ... „We can be the shapers of a better global order“ ... „**This is the geopolitical Commission** that I have in mind, and that Europe urgently needs“.*
- Pandemie, ruská agrese na Ukrajině a zintenzivňující se energetické a tržní problémy

Témata „nové geopolitiky“ EU po roce 2022

- Obchodní vztahy
- Hranice Evropy a rozšiřování
- Síla tzv. bruselského efektu a regulace digitálního světa
- Green Deal – independence, nebo nové závislosti

Obchodní vztahy

• Vztahy s USA

- Primárně ocel a hliník
- Říjen 2021 – jednání mezi USA a EU o tzv. [Global Arrangement on Sustainable Steel and Aluminium \(GASSA\)](#)
 - test strategické autonomie EU
- Říjen 2023 – selhání jednání

• Vztahy s Čínou

- EU dlouhodobě trpí na nedostatek rovných podmínek v Číně a na politizaci podnikatelského prostředí;
- 2022 – růst obav, když se Peking rozhodl navzdory válce na Ukrajině posílit vztahy s Moskvou;
- 2022 - spor Litva a Čína kvůli podpoře Tchajwanu;
- varování pro EU a proto plán společné ekonomické a obchodní obrany
- říjen 2023 Rada EU schválila systém ([Anti-Coercion Instrument - ACI](#)), který umožní společně čelit obchodnímu a hospodářskému nátlaku či zastrašování ze strany Číny a dalších států. V krajním případě bude možné zavést odvetná cla či omezit investice.

Rozšiřování EU

- *Cíl: Snaha odstranit šedé zóny v sousedství a současně potvrzení faktu, že EU je schopna udržovat a podporovat mír na svém kontinentu.*
- Červen 2022 – kandidátský status pro Ukrajinu a Moldavsko
- Listopad 2023 - Evropská komise doporučila zahájit přístupová jednání s Ukrajinou (prosinec 2023 vyjádření ER), současně doporučila Gruzii udělit status kandidátské země a vyzvala k zahájení přístupových rozhovorů s Bosnou a Hercegovinou a Moldavskem.
- Kdy?
 - Charles Michel - 2030? Ale FR a GER tlak na reformu
- Výzvy – rozsáhlá nutnost reforem uvnitř EU (např. financování zemědělské politiky aj.); “předbíhání“ ve frontě (Ukrajina vs. země Z Balkánu) a dopad na kredibilitu EU, protahování vyjednávání zase dopad EU legitimitu.

Bruselský efekt a regulace digitálního světa

- „*The EU’s digital regulations are arguably the most impactful policies coming out of Brussels*“
(Jörn Fleck and James Batchik, 2023, Atlantic Council)
- Další příklad „*bruselského efektu*“?
 - Tj. schopnosti Evropské unie stanovovat a šířit svoje standardy za svými hranicemi (např. klimatická diplomacie)
- 2022 Akt o digitálních službách (DSA)
 - „co je nelegální mimo internet, musí být nelegální i na internetu“
 - Zaměření na platformy (ochrana uživatelů)
 - Platformy nejsou právně odpovědné za obsah, který nabízejí, ani nemají povinnost jej předem identifikovat ALE k zavedení účinného systému kontroly. (see something, say something)
 - Současně i pravidla reklamy
 - Penalizace (až 6 % cel. obratu, zákaz činnosti)
- 2022 Akt o digitálních trzích (DMA)
 - Zaměření na tzv. gatekeepery (dominující hráče – září 2023 - Alphabet, Amazon, Apple, ByteDance, Microsoft a Meta)
 - Snaha podpořit malé a střední a startupy, současně podpora uživatelů (např. jednodušší odhlášení), současně i spojování firem
 - Penalizace (až 10 - 20 % cel. obratu)

Bruselský efekt a regulace digitálního světa

• 2023 EU AI Act

- evropská regulace první svého druhu na světě, s potenciálem ovlivnit globální právní rámec pro tuto převratnou technologii.
- EP návrh červen 2023
 - Některé používání tzv. umělé inteligence zcela zakazuje (např. systémy využívající podprahové, manipulativní či klamavé techniky pro ovlivnění chování uživatelů, systémy pro tzv. sociální skóring, systémy předpovídající, že někdo spáchá trestný čin, nebo systémy pro biometrické sledování lidí na veřejných místech v reálném čase a omezuje to zpětně);
 - Neprošel i pozměňovací návrh, který navrhoval výjimku ze zákazu real-time biometrického sledování pro cílené vyhledávání pohřešovaných osob, včetně dětí, prevenci teroristického útoku a stíhání podezřelých ze závažnějších trestných činů
 - Zavádí kategorii tzv. **vysoce rizikových systémů**, jejichž tvůrci a dodavatelé mají splňovat řadu nových povinností (vyhodnocovat rizikovost, získat před uvedením na trh evropskou certifikaci, zajistit na systémy lidský dohled nebo kontinuálně logovat jejich provoz)
- Trialog (cca 2024 finální rozhodnutí)
 - Soupeření s Čínou o nastavení globálního přístupu?

Green Deal na cestě k nové závislosti?

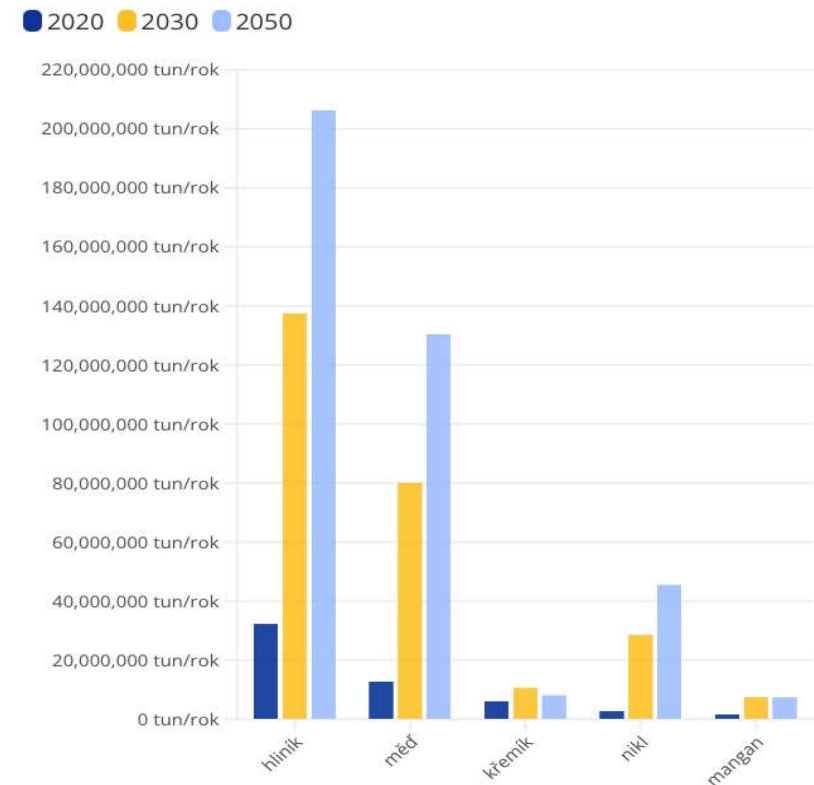
- Rámování:

- Cíl do roku 2050 dosáhnout uhlíkové neutrality, odstranění závislosti na fosilních palivech ALE vzroste závislost Evropy na surovinách potřebných pro rozvoj technologií.
- EK klimatická neutralita jako příklad *“strategické autonomie”*. Referující ke *“schopnosti jednat autonomně tam, kde je to nutné, a společně s partnery kdykoliv je to možné”* (Evropská rada, 2016);
- Problematická je ale složitá regulace, nekonkurenceschopnost, malé množství zdrojů atd.
- Masivní plány na dekarbonizaci společně s vyvázáním se ze závislosti na primárně fosilních palivech RF však s sebou nesou riziko vybudování nové závislosti!

Na cestě k nové závislosti?

- V současné době je EU v případě některých kritických surovin závislá pouze na jedné zemi:
- **Čína** zajišťuje 100 % dodávek vzácných zemin s obsahem těžkých prvků do EU,
- **Turecko** poskytuje 98 % dodávek boru do EU,
- **Jihoafrická republika** pokrývá 71 % potřeb EU v oblasti platiny.

Poptávka po surovinách v Evropské unii (scénář počítající s vysokou poptávkou):

Green Deal na cestě k nové závislosti?

Reakce EU:

EK Green Industrial Plan (Pozn. reakce částečně i na US Inflation Reduction Act z 2022)

- Březen 2023 - **Net-Zero Industry Act**
 - Cíl do roku 2030 v EU vyrábět 40 % všech zelených technologií, které bude sama EU potřebovat (zjednodušení povoloovacího procesu)
- Březen 2023 - **European Critical Raw materials Act**
 - Kovy, nerosty a přírodní materiály
 - Ze 34 surovin, které byly označeny za kritické, byl vytvořen seznam konkrétních **strategických surovin**
 - Kritické suroviny jsou většinou získávány **mimo EU**. Přestože EU nikdy nebude soběstačná, je jejím cílem své dodávky diverzifikovat.
 - 6.2.2024 dohoda EP a Rada
 - Navrhované opatření do roku 2030:
 - těžba v EU pokryje alespoň **10 %** roční spotřeby v EU
 - z jedné třetí země nebude pocházet více než **65 %** roční spotřeby jednotlivých strategických surovin v Unii v kterémkoli příslušném stupni zpracování
 - zpracování v EU pokryje alespoň **50 %** roční spotřeby v EU
 - domácí recyklace pokryje alespoň **20 %** roční spotřeby v EU
 - **klub pro kritické suroviny** pro všechny podobně smýšlející země, které jsou ochotny posílit globální dodavatelské řetězce,
 - posílení **Světové obchodní organizace**,
 - rozšíření její sítě **dohod o usnadnění udržitelných investic a dohod o volném obchodu**,
 - větší tlak na **prosazování právních předpisů** v boji proti nekalým obchodním praktikám.

Green Deal na cestě k nové závislosti?

Co zůstává nejasné?

- Dopady na těžbařský průmysl v EU (pracovní místa, rozvoj těchto sektorů, ekologická stránka, investice, kvalifikovaná síla, NIMBY...)
- Metodika
- Recyklace (kapacity, NIMBY, původ mimo EU?)
- Důraz na využití domácí produkce = další tlak na firmy
- Lokální komunity
- Dopad na spotřebitele (transparentnost, cenotvorba)
- Klíčová role členských států
- Dopad na producenty ve třetích zemích (změna obchodní dynamiky, „další zklamání“ z EU trhu?)

Evropa na křižovatce?

Draghiho zpráva (září 2024)

- Audit EU v oblasti ekonomiky, geopolitiky, inovací, sociálního státu, Green Dealu a obnovitelných zdrojů.
 - *"Now more than ever, we have to lean on productivity, but productivity is weak, very weak,"*
 - *"We will not be able to become, at once, a leader in new technologies, a beacon of climate responsibility and an independent player on the world stage. We will not be able to finance our social model. We will have to scale back some, if not all, of our ambitions"*
 - = *produktivita jako základ EU politických ambicí*
 - = *srovnání s USA*
 - *Čisté příjmy a HDP (1/2 a 70 % USA)*
 - *Cena elektřiny (2 až 3 vyšší v EU)*
 - *Cena plynu (4 až 5 krát vyšší v EU)*
- "The main reason EU productivity diverged from the US in the mid-1990s was Europe's failure to capitalise on the first digital revolution led by the internet,"*

Draghiho zpráva – řešení?

- **Rozvoj digitální ekonomiky**

- -> autonomní systémy, AI
- Regulace a investice do domácích tech firem (vesmír, clean tech, telekomunikace)

- **Lepší koordinace dekarbonizace**

- -> „pročištění“ a koordinace EU politik, posílení vazby mezi konkurenceschopností a dekarbonizací
- Primární problém jsou ceny energií – posílení „EU nákupů“, dlouhodobé kontrakty se spolehlivými (diverzifikovanými) dodavateli
- „zapojení všech řešení“ (nukleární energie, zachytávání uhlíku...)
- Přiměřená a konzistentní regulace, stabilita finančního systému - dohled nad finančním trhem (evropská burza?)

Draghiho zpráva – řešení?

Trh práce

-> nutná reforma pracovního trhu

ALE: ohled na zdravotní péči, sociální systém, vzdělávání atd.

Migrace

-> nutné vytvoření evropského systému migrace a azylu

ALE: jakou roli hraje EU u třetích zemí?

Geopolitické postavení

-> posílení strategické autonomie

- EU musí sáhnout k masivním investicím do obranného průmyslu, energetiky a technologií a nedokáže posílit spolupráci mezi jednotlivými členy EU.
- Silné transatlantické vztahy by měly zůstat pilířem evropské bezpečnosti a prosperity.

• Hluboká reforma EU institucí

- Posílení role Evropského parlamentu
- Transparentnost rozhodovacího procesu

Cena? 750 – 800 miliard eur ročně
Posílení evropského dluhu?

A diskuze?